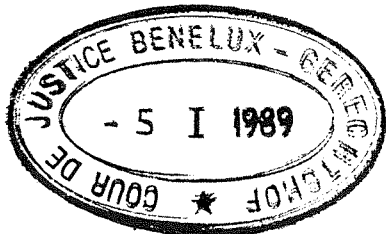

REGENTSCHAPSSTRAAT 39
1000 BRUSSEL
TEL. 519.38.61

RUE DE LA RÉGENCE 39
1000 BRUXELLES
TÉL. 519.38.61

Conclusie van Plaatsvervangend Advocaat-
Generaal H. Lenaerts in de zaak A 88/3.

Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars

A 88/3/3

- t/
1. Potz A.
 2. Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.

1. In zijn arrest van 9 september 1988 (AR 5689) stelt het Hof van Cassatie van België aan het Benelux-Gerechtshof vier vragen van uitleg betreffende de artikelen 7, § 1, 3°, van de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, alsmede 2, § 2, en 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Overeenkomst.

2. Uit het arrest van het Hof van Cassatie kan worden afgeleid dat het Hof van Beroep te Antwerpen het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars veroordeelt tot betaling van de schadevergoeding die de Heer Potz vordert als gevolg van een aanrijding veroorzaakt door een voertuig met Britse nummerplaat en gewone standplaats in Groot-Brittannië. Het voertuig werd na de aanrijding ter plaatse gelaten door de bestuurder en de inzittenden, die de vlucht namen en niet meer werden teruggevonden. Het betrof een gestolen voertuig en volgens het Belgisch Bureau heeft de verzekerde als gevolg van deze diefstal nooit meer de beschikking over het voertuig gehad.

Het cassatieberoep stelt de vraag aan de orde wie dekking voor de schade moet geven : het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars of het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.

3. Artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen sluit van dekking uit "de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschafte en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

Overeenkomstig artikel 2, § 2, tweede lid, van de Gemeenschappelijke Bepalingen treedt het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars op als verzekeraar voor "motorrijtuigen, die gewoonlijk in het buitenland zijn gestald".

Met toepassing van artikel 7, § 1, 3°, van de Overeenkomst wordt de schade vergoed door het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds "wanneer iemand zich door diefstal of geweldpleging van het motorrijtuig heeft meester gemaakt of wanneer iemand dit wetende en zonder geldige reden een dergelijk motorrijtuig gebruikt".

4. Het hof van beroep oordeelt dat dekking van de verzekering met toepassing van artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen alleen wordt uitgesloten, wanneer het bewijs wordt geleverd dat het motorrijtuig op het ogenblik van het ongeval werd bestuurd door de dief of de heler ervan, op grond dat de overeenkomstige bepaling van artikel 3, eerste lid, van de Belgische W.A.M.-wet "niet de burgerlijke aansprakelijkheid van het 'voertuig' bedoelt, doch van 'degene' die zich door diefstal of door heling de macht over het voertuig heeft verschafft".

Het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars betoogt dat de dekking door de verzekering eveneens is uitgesloten, wanneer de bestuurder van het rijtuig is gevlucht en onbekend is gebleven. Volgens het Bureau is ook in dat geval het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tot vergoeding van de schade verplicht.

5. Krachtens artikel 16 van de Belgische W.A.M.-wet kan de benadeelde tegenover het Gemeenschappelijk Waarborgfonds "een recht op schadeloosstelling doen gelden, waarvan de Koning de toekenningsvoorwaarden en de omvang bepaalt", o.m. "wanneer (...) de burgerrechtelijke aansprakelijkheid met betrekking tot het rijtuig niet gedekt is door een verzekering overeenkomstig de bepalingen van deze wet".

In deze zaak worden de bedoelde toekenningsvoorwaarden nog geregeld door het intussen opgeheven koninklijk besluit van 5 januari 1957 tot bepaling van de toekenningsvoorwaarden en van de omvang der rechten van de benadeelden tegenover het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, bedoeld bij de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. Luidens artikel 1 van dit besluit wordt het Gemeenschappelijk Waarborgfonds in de plaats van de verplichtingen van de aansprakelijke derde gesteld, "wanneer het betrokken rijtuig niet verzekerd is overeenkomstig de bepalingen van die wet of wanneer iemand zich door diefstal of geweldpleging van het rijtuig heeft meester gemaakt" (1).

Vraag-1: - Moet artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, in verband met artikel 7, § 1.3 van het Verdrag, voor zover het eerstgenoemde artikel van verplicht te verstrekken dekking uitsluit "hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft", in die zin worden uitgelegd dat mede van de verplicht te verstrekken dekking wordt uitgesloten de aansprakelijkheid van de bestuurder die met het motorrijtuig, waarvan vaststaat dat het korte of langere tijd voordien was gestolen, de schade heeft veroorzaakt en onbekend is gebleven, bij voorbeeld omdat hij gevlucht is ?

-
- (1) Het thans geldende maar in deze zaak niet toepasselijke artikel 50, § 1, eerste lid, 3°, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, bepaalt dat de benadeelde van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds vergoeding kan verkrijgen "wanneer in geval van diefstal geweldpleging of heling, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe het motorrijtuig aanleiding kan geven, niet verzekerd is, overeenkomstig de wettelijk geoorloofde uitsluiting". Luidens artikel 17, § 1, 4°, van het koninklijk besluit van 16 december 1981 houdende inwerkingstelling en uitvoering van de artikelen 49 en 50 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, is het Gemeenschappelijk Waarborgfonds "niet tot vergoeding gehouden tegenover de persoon die zich van het motorrijtuig dat de schade heeft veroorzaakt, heeft meester gemaakt door diefstal of geweldpleging, de heler van het motorrijtuig en de mededader of de medeplichtige van de diefstal, het geweld of de heling".

6. De Gemeenschappelijke Toelichting bij artikel 3 van de Gemeenschappelijke Bepalingen onderstreept dat de verzekering "een zeer ruime strekking" heeft (1). Zij dekt niet alleen de aansprakelijkheid van de eigenaar, maar ook die van iedere gebruiker (bijv. de huurder, de lener, de bewaarnemer), van iedere bestuurder en zelfs van iedere vervoerde persoon. Ook "het gebruik van het motorrijtuig door een bestuurder die zijn bevoegdheid overschrijdt, is in de verzekering begrepen" (2).

Op deze ruime omschrijving van de personen wier aansprakelijkheid door de verzekering wordt gedekt, kent artikel 3 maar twee uitzonderingen : "Van de verzekering is slechts uitgesloten de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van degene die zich door diefstal of geweldpleging van het motorrijtuig meester heeft gemaakt en van degene die zonder wettelijk motief van het voertuig gebruik maakt in de wetenschap dat het gestolen is" (3).

De Gemeenschappelijke Toelichting legt niet uit wat onder deze uitzonderingen moet worden verstaan. Zij doet er niet van blijken dat hieraan een betekenis moet worden gegeven die afwijkt van de bewoordingen van de betrokken bepaling.

7. Luidens het arrest van 20 mei 1983 in de zaak A 82/4 (4) is de uitzondering ook van toepassing "op het bedrieglijk wegnemen van een motorrijtuig toebehorende aan een ander voor een zelfs kortstondig gebruik".

(1) Benelux-Basisteksten, deel 4/II, Verzekering motorrijtuigen, blz. 37.

(2) Ibid. blz. 38.

(3) Ibid., blz. 38.

(4) Lenglet t/ n.v. Royale belge, Jurisprudentie 1983, deel 4, blz. 13.

Het Hof van Cassatie heeft bij arrest van 6 december 1971 (1) geoordeeld dat onder "degene die zich door diefstal de macht over het voertuig heeft verschaft" niet alleen de dief valt, "maar ook de heler van het gestolen voertuig", op grond dat "laatstgenoemde in het bezit van genoemd voertuig niet is kunnen komen dan door de diefstal die aan de heling is voorafgegaan".

In de noot onder dit arrest wordt opgemerkt dat de wet ervan uitgaat dat de eigenaar aansprakelijk is "wegens een ongeval dat wordt veroorzaakt door iemand aan wie hij het voertuig, hoe dan ook, heeft toevertrouwd", maar dat hij niet aansprakelijk is "wanneer het voertuig hem werd ontnomen door een onrechtmatige handeling, zoals diefstal of afpersing". In dit geval staat de aansprakelijkheid van de eigenaar in beginsel niet op het spel, "zodat de verzekering, die de aansprakelijkheid van de eigenaar dekt, die van de dief niet moet dekken. Deze redenering geldt ook voor eenieder aan wie de dief het voertuig toevertrouwt en hoofdzakelijk voor de heler".

8. Ook in de Belgische wetgeving heeft de in artikel 3, § 1, geformuleerde uitzondering op de dekking die de verzekering moet verlenen, kennelijk een ruime betekenis. Artikel 50, § 1, eerste lid, 3°, van de wet van 9 juli 1975 maakt, naast "diefstal" en "geweldpleging" uitdrukkelijk melding van "heling". En artikel 17, § 1, 4°, van het koninklijk besluit van 16 december 1981 voegt er nog "de mededader of de medeplichtige van de diefstal, het geweld of de heling" aan toe (2).

Opgemerkt dient echter te worden dat de wetgever, in tegenstelling tot het Hof van Cassatie, het begrip "diefstal" niet tot het begrip "heling" uitbreidt en dus ook de heler niet beschouwt als iemand die zich door diefstal van het voertuig meester heeft gemaakt.

(1) A.C. 1972, 342, met noot E.K.

(2) Zie de teksten aangehaald in voetnoot onder nr. 5.

Artikel 50, § 1, eerste lid, 3°, van de wet van 9 juli 1975 is ontleend aan een wetsontwerp betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, dat nooit wet is geworden (1). De kamercommissie die dit wetsontwerp in behandeling had, was van oordeel dat de in artikel 3 gebruikte woorden "en van hen die het (voertuig) zonder geldige reden gebruiken wetende dat men zich op die wijze daarover de macht heeft verschaft" (2) "een al te ruime en vage betekenis" hadden; daarom werden zij vervangen door het woord "healing" (3).

De wet stelt de heler derhalve niet gelijk met de dief, maar met de gebruiker die, volgens artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, evenmin verzekerd is.

9. Een ruime interpretatie van het begrip "zich door diefstal meester van een motorrijtuig maken" vindt dus steun, enigszins in de rechtspraak van het Benelux-Gerechtshof en de Belgische wetgeving, en zeer duidelijk in het arrest van 6 december 1971 van het Hof van Cassatie.

Volgt men de gedachtengang van de noot onder dit arrest, dan mag men artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen zelfs zo uitleggen dat van dekking door de verzekering is uitgesloten eenieder die het meesterschap over het voertuig op een onrechtmatige wijze heeft verkregen.

Deze teleologische interpretatie staat wel zeer ver af van de precieze bewoordingen van de besproken bepaling.

(1) Senaat, 1970-1971, Gedr. St. nr. 269, blz. 49, en nr. 570, blz. 51 en 127.

(2) Kamer, 1963-64, Gedr. St. nr. 851/1.

(3) Kamer, 1968-1969, Gedr. St. nr. 262/2, blz. 10.

10. Hoe men de bepaling ook uitlegt, vereist is en blijft in elk geval dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

Leest men dus in de zinsnede waarover de vraag om uitleg is gesteld, "door diefstal of geweldpleging" als "onrechtmatig", dan is de aansprakelijkheid van de bestuurder die het ongeval heeft veroorzaakt, alleen dan uitgesloten, wanneer vaststaat dat hij het meesterschap over het voertuig onrechtmatig heeft verkregen.

Is het ongeval veroorzaakt met een gestolen voertuig, dan is aan die voorwaarde uiteraard voldaan, wanneer het voertuig door de dief zelf werd bestuurd.

Is het ongeval daarentegen veroorzaakt door een ander persoon dan de dief, dan geeft artikel 3, § 1, een nadere omschrijving van de voorwaarden waaronder dekking door de verzekering is uitgesloten : vereist is dat de betrokkene wist dat het voertuig gestolen was, en dat hij het gestolen voertuig zonder geldige reden gebruikte.

Hoe ruim men de door artikel 3, § 1, omschreven uitzonderingsbepaling ook interpreteert, aan die voorwaarden kan men bij de toepassing ervan in geen geval voorbijgaan.

11. Is de bestuurder van een gestolen voertuig die de schade heeft veroorzaakt, onbekend, dan kan uiteraard niet blijken dat aan de door artikel 3, § 1, gestelde voorwaarden is voldaan. Het kan immers niet vaststaan dat een onbekende bestuurder het voertuig gestolen heeft of, zo hij de dief niet is, dat hij wist dat hij met een gestolen voertuig reed, en dat hij geen geldige reden had om het voertuig te gebruiken.

Op de bestuurder die met een motorrijtuig, waarvan vaststaat dat het korte of langere tijd voordien was gestolen, schade heeft veroorzaakt en onbekend is gebleven, kan derhalve

geen toepassing vinden de bepaling dat van door de verzekering te verstrekken dekking is uitgesloten de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van "hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft".

Voor de beantwoording van de gestelde vraag is het uiteindelijk onverschillig of men het begrip "diefstal" ruim interpreteert en het zelfs uitbreidt tot elk onrechtmatig handelen.

12. Het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars erkent dat de in artikel 3, § 1, omschreven uitzonderingen "een restrictief karakter" hebben, maar voert aan dat zij niettemin "op een redelijke wijze" dienen te worden uitgelegd (1). Het meent dat de verzekeraar tot dekking verplicht is "telkens wanneer het houderschap op een bepaald ogenblik over een voertuig zijn oorsprong vindt in het feit dat dit oorspronkelijk door de eigenaar aan iemand werd toevertrouwd, dan wanneer de exceptie toepassing zal vinden telkens de werkelijke oorsprong van het houderschap over een voertuig te vinden is in het feit dat iemand, het weze een dief, een gebruiksdief, een heler, een geweldpleger ... zich dit heeft toegeëigend" (2).

Het Bureau geeft nochtans toe dat deze stelling aan de uitzonderingsbepaling van artikel 3, § 1, een ruimere draagwijdte geeft dan de tekst toestaat. Hiervoor is evenwel aangetoond dat zelfs een ruime interpretatie het niet mogelijk maakt de uitzondering toe te passen op de onbekende bestuurder.

13. In het voor het Hof van Cassatie voorgedragen middel voert het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars aan dat de verzekering de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de verzekerde dekt en dat daarvan geen sprake kan zijn "wanneer de onderschrijver (in principe de eigenaar van het voertuig) op het ogenblik van het ongeval tegen zijn wil van het voertuig was ontzet door diefstal" (3).

(1) Zie de memorie, blz. 6.

(2) Ibid., blz. 7-8; zie ook blz. 10.

(3) Arrest van 9 september 1988, blz. 5.

De Gemeenschappelijke Toelichting wijst erop "dat in het ontwerp niet de aansprakelijkheid als zodanig doch alleen de verzekering ervan wordt geregeld. Derhalve zal, evenals tot nu toe, door de wet of de jurisprudentie uitgemaakt moeten worden of de eigenaar, de gebruiker of de bestuurder aansprakelijk gesteld kunnen worden voor ongevallen die zijn veroorzaakt door degene die het motorrijtuig heeft gestolen. Vast staat echter, dat deze aansprakelijkheid, indien zij bestaat, door de verzekering zal zijn gedekt" (1).

Het Benelux-Gerechtshof dient geen uitspraak te doen over de aansprakelijkheid. Het Hof van Cassatie betreft deze kwestie trouwens niet in de gestelde vraag. Hierin ligt integendeel besloten dat de onbekende bestuurder van het gestolen voertuig aansprakelijk is en dat de verzekering deze aansprakelijkheid dekt, tenzij deze bestuurder valt onder het begrip "degene die zich door diefstal de macht over het motorrijtuig heeft verschafft".

Om de voornoemde redenen is deze uitzonderingsbepaling op hem niet toepasselijk.

14. De verplichtingen van het Gemeenschappelijke Motorwaarborg doen daaraan niets af.

Overeenkomstig artikel 7, § 1, 3°, van de Overeenkomst is, in geval van diefstal, het waarborgfonds maar tot vergoeding verplicht, wanneer de verzekeraar, met toepassing van artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, niet tot dekking van de aansprakelijkheid is gehouden.

De bepalingen betreffende het waarborgfonds kunnen niet worden aangevoerd om de draagwijdte van de verplichtingen van de verzekeraar te beperken. De verplichtingen van het waarborgfonds zijn integendeel beperkt tot de gevallen waarin de

(1) Benelux-Basisteksten, deel 4/II, Verzekering motorrijtuigen, blz. 38-39.

verzekering is uitgesloten. Is de dekking door de verzekeraar niet uitgesloten, dan is er geen plaats meer voor schadeloosstelling door het waarborgfonds.

Deze schadeloosstelling kan overigens beperkter zijn dan die van de verzekeraar, aangezien, krachtens artikel 7, § 2, van de Overeenkomst, de nationale wetgever "de voorwaarden waaronder de schadeloosstelling wordt toegekend en de omvang daarvan" bepaalt. In de opzet van de W.A.M.-wetgeving is de schadeloosstelling door het waarborgfonds duidelijk ondergeschikt aan de dekking door de verzekeraar. Een reden te meer om aan te nemen dat de bepalingen betreffende het waarborgfonds de werkingssfeer van de verzekering niet kunnen beperken.

Vraag-2. - Maakt het voor het antwoord verschil of het gestolen voertuig na de diefstal maar vóór het ongeval onder het meesterschap van de verzekeringnemer of van een niet van de dekking uitgesloten houder is teruggekeerd ?

15. De relevantie van deze vraag blijkt niet meteen uit het arrest waarin de vraag wordt gesteld. Hierin wordt geen gewag gemaakt van enige omstandigheid die erop wijst dat het gestolen voertuig vóór het ongeval onder het meesterschap van de verzekeringnemer of van een niet van de dekking uitgesloten houder is teruggekeerd. Het arrest merkt integendeel op dat het hof van beroep de conclusie niet tegenspreekt waarin het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars deed gelden dat "haar verzekerde juist ingevolge deze diefstal nooit meer de beschikking over het voertuig heeft gehad".

Hoe dit ook zij, uit de bespreking van vraag 1 blijkt dat de dekking door de verzekering niet uitgesloten is, wanneer de aansprakelijke bestuurder van de gestolen wagen onbekend is. Dit is dus a fortiori het geval, wanneer het gestolen voertuig na de diefstal maar vóór het ongeval onder het meesterschap van de verzekeringnemer of van een niet van de dekking uitgesloten houder is teruggekeerd.

De vraag dient derhalve ontkennend te worden beantwoord.

Vraag 3. - Maakt het voor het antwoord verschil of eventueel, naar nationaal recht inzake verzekering in het algemeen, geen dekking zou kunnen bestaan wanneer de aansprakelijke bestuurder onbekend respectievelijk onbepaalbaar is gebleven ?

16. De nationale wetgever vermag de draagwijdte van de verdragsbepalingen en van de daarbij horende Gemeenschappelijke Bepalingen niet te beperken.

Uit de bespreking van vraag 1 volgt dat de dekking, overeenkomstig artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, door het nationale recht niet kan worden uitgesloten, wanneer, in geval van diefstal, de aansprakelijke bestuurder onbekend respectievelijk onbepaalbaar is gebleven.

Valt de uitsluiting buiten artikel 3, § 1, dan dient te worden onderzocht of zij op grond van een andere bepaling toelaatbaar is. De vraag preciseert niet met toepassing van welke andere verdragsbepaling of gemeenschappelijke bepaling uitsluiting in de voorgestelde hypothese mogelijk is.

Zoals de vraag is geformuleerd, dient zij ontkennend te worden beantwoord.

Vraag 4. - Maakt het voor het antwoord verschil of de benadeelde staat voor een door de regering toegelaten verzekeraar, dan wel zich moet keren tegen een bureau als bedoeld in artikel 2, § 2, tweede lid, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, omdat het betrokken motorrijtuig gewoonlijk in het buitenland is gestald ?

17. Luidens artikel 1 van de Gemeenschappelijke Bepalingen wordt onder verzekeraar verstaan niet alleen "de verzekeringsonderneming, door de Regering toegelaten in de zin van artikel 2, § 1" maar ook "in het geval van § 2, het bureau, belast met

de afwikkeling van de schade, welke in België/ in Luxemburg/ in Nederland is veroorzaakt door motorrijtuigen, die gewoonlijk in het buitenland zijn gestald".

De Gemeenschappelijke Toelichting bij de Gemeenschappelijke Bepalingen legt er de nadruk op dat "het nationale bureau ten opzichte van de benadeelde de rol van de verzekeraar vervult" en dezelfde waarborgen verleent als de verplichte verzekering, zowel wat betreft het bedrag en de voorwaarden van de krachtens de nationale wet voorgeschreven verzekering als wat betreft de bevoegdheid van de rechters van het land waar het ongeval is gebeurd (1).

Er is dus geen reden om artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen anders uit te leggen naargelang de benadeelde staat tegenover een door de regering toegelaten verzekeraar dan wel zich moet keren tegen een bureau als bedoeld in artikel 2, § 2, tweede lid, van de Gemeenschappelijke Bepalingen.

18. Conclusie: Ik meen dat vraag 1 als volgt dient te worden beantwoord : artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, voor zover het van verplicht te verstrekken dekking uitsluit "hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorvoertuig hebben verschaft", kan niet in die zin worden uitgelegd dat mede van de verplicht te verstrekken dekking wordt uitgesloten de aansprakelijkheid van de bestuurder die met het motorrijtuig, waarvan vaststaat dat het korte of langere tijd voordien was gestolen, de schade heeft veroorzaakt en onbekend is gebleven.

De vragen 2, 3 en 4 dienen, naar mijn mening, ontken-
nend te worden beantwoord.

Brussel, 4 januari 1988

(1) Benelux-Basisteksten, deel 4/II, Verzekering motorrijtuigen, blz. 37.